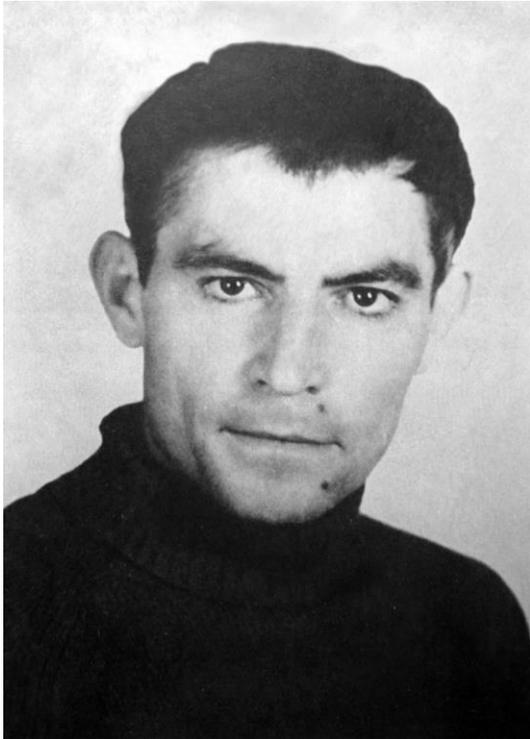

Пам'яті Василя СТУСА (06.01.1938-4.09.1985)

**Антоніна ВЧОРАШНЯ,
НДІ історії українських
національно-визвольних змагань
Карпатського університету імені
Августина Волошина
Голова Закарпатського обласного
Товариства борців за незалежність
України у ХХ столітті**

м. Ужгород

4 вересня 2025 р.

ВЕРЕСНЕВА ЗЕМЛЯ

« Земле моя,
всеплодющая мати!»

(Іван ФРАНКО)

«Осінь крилами в груди б'є.

О, Вкраїно моя осіння!

Чом забракло мені уміння

Звеселити серце твоє?

.....

Земле рідна! Тобі одній

Я волів би служити до скону.

До твоїх до прийдешніх днів

Дотягнутися б хоч рукою.»

(Василь СТУС)

4 вересня 1985 р., 40 років тому, в холодних стінах карцеру Пермського радянського концтабору особливого режиму для політв'язнів села Кучино, загинув Василь Стус - український патріот, правозахисник, перекладач, літературознавець, геніальний поет, лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка (посмертно), Герой України (посмертно).

Україна для Василя Стуса була найбільшою святинєю, його духовним порятунком і відповідальністю за землю, на якій ти мав щастя або нещастя народитися. Біль за її долю, почуття гіркоти і смутку сповнювали серце поета, який все своє життя віддав боротьбі за власні переконання. Не зміг змиритись з тим, що пропонувала офіційна ідеологія - відсутність національної гордості, духовного рабства, продажності національної еліти, роз'єднаності нації.

« Психологічно я розумів, що тюремна брама уже відкрилася для мене, що вона зачиниться за мною – і зачиниться надовго. Але що я мав робити? За кордон українців не випускають, та й не дуже кортить за той кордон: бо хто тут, на Великій Україні стане горлом обурення і протесту... Коли життя забрано – крихтя не потребую».

« Безпашпортний і закріпачений,

сліпий, колгоспний мій народ!

Катований, але не страчений,

рабований, але не втрачений.

Тебе знайшов я на добро,

а чи на горе. Я не знаю,

не хочу знати. Ти бо є,

і я до тебе утікаю,

і я минуле проклинаю

твоє, народе мій, боєць,

твоє минуле. Де ти був,

і де ти жив, і де ти взявся,
і де ти стільки лих намався
як ліз покірно під обух.»

Василь Стус помер в шевченковому віці, йому було всього 47 років, тринадцять із них він провів у в'язницях і таборах за «провину», яка насправді була честю - бути українцем, любити свою землю і не боятись казати правду.

Стус був не просто митець, він став совістю нації, прикладом незламності й жертвності. Його життя було свідченням того, що навіть у неволі можна залишатися вільним:

«Розкошлані на всіх вітрах вагань,
мов смолоскипи молодого болю,
в неволі здобули для себе волю,
ногою заступивши смертну грань»

Уже нині покійний дисидент Євген Сверстюк писав про Василя: «То був чоловік, який говорив і писав за будь-яких обставин ясно, як перед Богом, і платив за це життям».

Радянська репресивна система вбила його, та він повернувся - у слові, у пам'яті, у боротьбі:

«...ми ще повернемося,
обов'язково повернемося,
бодай – ногами вперед
але: не мертві.
але: не переможені
але: безсмертні

«Митець потрібен своєму народові та й усьому світові тільки тоді, коли його творчість зливається з криком його нації» (В. Стус)

«Що тебе клясти, моя недоле?»

Не клену. Не кляв. Не проклену
Хай життя — одне стернисте поле,
Та все одно пройти — не помину.
Дотягну до краю. Хай руками,
хай на ліктях, поповзом — дарма,
душу хай обшмугляю об камінь —
все одно милішої нема
за оцю утрачену й ледачу,
за байдужу, осоружну, за
землю цю, якою тільки й значу
і якою барвиться сльоза.

.....

О Україно! Ти моя молитва,
Ти моя мука і моя любов...»

І кожен рядок його поезії звучить сьогодні закликом — бути вірними собі, своїй мові, своїй землі.

Його життя — чесне, віддане і нескорене.

« Це щастя: мати таку долю, як у мене... Чуюся добре, бо нікому не зробив зла, бо дбав не тільки про себе. І від того мені світло на душі »
(Василь СТУС).

